

Сенс життя – це пізнавати Божу волю та спілкуватися із Богом лицем до лиця

Розповідає Ярослав Ношин, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства в Українському гуманітарному інституті

Багато людей часом у своєму житті зупиняються у рутині щоденних справ, щоб замислитися: чому вони взагалі живуть і чи є якийсь сенс у їх існуванні? Що Ви можете сказати про таке прагнення людини дізнатися, хто вона є і для чого живе?

Однозначно, що така зупинка і таке запитання, яке людина ставить сама собі, воно вітається, воно потрібне, і це означає, що з людиною усе гаразд. І навпаки, якщо людина дуже довго не постає перед таким запитанням, коли вона сама собі не ставить таке запитання, то це вже сигнал тривожний. На мій погляд, щось у неї не в порядку. Тому що, рано чи пізно, кожна особистість ставить і відповідає собі на це запитання. І ці запитання фундаментальні та екзистенційно надзвичайно важливі, і більше того від того як людина формулює відповідь на це запитання – на запитання призначення, звідки вона, запитання покликання – це дуже сильно впливає на якість життя, чи буде людина щасливою, чи буде людина реалізованою.

Що таке сенс життя?

Сенс життя людини – це те, що для неї найважливіше. Тут хочеться сказати, що воно подібне на життєві пріоритети, але думаю, що з пріоритетів життєвих і вимальовується, виокреслюється сенс життя. Це найважливіші чинники, ідеали чи висока планка, до якої людина прагне – те, що найважливіше у житті.

Але якщо говорити у чому саме сенс життя, безумно тут для

кожної окремої людини треба бути відвертим: будуть якісь розрізнення, нюанси. Але на думку спадає Блаженний Августин, який у своїй праці “Сповідь” зауважує, що не може заспокоїтися людина – я перефразую, тому що він говорить про душу, що не може душа знайти спокою – поки не знайде його в Богові. Тому сенс життя за Августином у Богові. Але якщо, скажімо, продовжити його думку, то я би додав наступне: я певен, і це моє велике переконання, що людина – створена Богом. І Бог, як Творець людини, який її задумав і знає, що для неї є краще, щоб вона була реалізованою, він пропонує і радить людині слідувати за Божими порадами і постановами, бо для людини це найкраще.

Тому відповідь на запитання: “У чому сенс життя?” – це пізнавати Божу волю, відповідно до себе, крокувати за Божою волею. І це, безумовно, принесе хороший плід.

Чи можна пізнати сенс життя у всій її повноті?

Мені тут потрібно допоміжне запитання: пізнати сенс життя чи пізнати життя у повноті?

У чому сенс життя усього людства, я не знаю. Безумовно, як окрема людина, я можу сказати про себе, але не хочеться підписуватись під усім людством. Але якщо є група людей, які вважають, що автором і Творцем життя людини є Бог, то Бог достатньо дає повноту сенсу життя. Я вважаю, що сенс життя у повноті можливо пізнати і окреслити, для себе визначити.

Що Ви скажете на таке твердження: неможливо уявити собі сенс життя у всій його повноті. Як правило, людина або зайнята його пошуками, або знаходить один або кілька варіантів, які вписуються в його особисте поняття про призначення, або переживає неспроможність чергової “аксіоми”. Причому, всі ці процеси призводять до постійного заповнення порожнього існування діями, які не мають ніякого значення, метушньою?

Із Вашого дозволу, я залучу одну ілюстрацію, яка буде відповіддю на це запитання.

Колись мудреця запитали про те, що є істина. І він відповів такими життєвими реаліями. Він каже наступне: “Втікай від того, хто каже “я знайшов істину” і женися за тим, хто каже “я істину шукаю” “.

На мій погляд, дуже подібні речі – істина (що, або краще Хто є істина – для мене це принципова різниця) і що є сенс життя, і чи можна його у повноті пізнати. Тому, я тут хочу сказати, що у мене є певна проблема, оскільки за світоглядом я є християнин, мені легко окреслити і сказати, що таке є у повноті сенс життя.

Це ті речі, на які я вже відповідав: що є сенс життя, в Кому є сенс життя. Ми знову з вами дійдемо до точки відліку, коли взагалі людина з'являється, з Ким це пов'язано, що вона з'являється – з Творцем, який людині підказує, визначає і радить у чому людина повинна була би вбачати сенс життя. Якщо дуже коротко, то це втілити ідеальний споконвічний задум Творця. Бог створив людину для того, щоби вона обличчям до обличчя спілкувалася зі своїм Творцем, із собі подібними, зі створінням і вічно, як би це не було страшно, споглядала красу і глибину Божого характеру, Божого творіння і перебувала й жила у гармонії.

Тому цей сенс життя описаний і окреслений, його можна відшукати на сторінках величезного метанаративу біблійної оповіді, де Бог як автор цього метанаративу сповіщає про те, що би було для людини найкраще, сенс життя чи пошук сенсу життя і так далі.

Тому він, на мій погляд, досить явно представлений у Біблії. І, якщо ви говорите, що завжди є якась планка, аксіома, яка не виправдовується, яка руйнується, то на мій погляд це не для християнина, це для якогось носія іншого світогляду. Безумовно, коли ми говоримо про християнина, є моменти, де людина не досягає повноти ідеалу. І тут ми розуміємо чому. Тому що, людина опинилася у ситуації гріха. Коли неможлива цілісна ідеальна картинка. Але слава Богу, що Творець Ісус

Христос дає можливість цю систему, яка дала збій, повернути до початкового задуму, ситуації, коли можна було людині спілкуватися віч-на-віч із Творцем і у цьому знаходити сенс життя, насолоду від життя.

На цій підставі можна сказати, що мета життя людини – це єднання з Богом, первозданне спілкування, яке Бог створив в раю, і все людство повинно до цього прагнути?

Думаю, так. Лише не хочу, щоб ви невірно мене зрозуміли. Я не обмежую спілкування людини лише спілкуванням з Богом. Тому що, людина спілкується зараз і з іншими особистостями, вона спілкується зі світом природи.

Чи можна бути абсолютно впевненим, що відповідь на це питання (у чому сенс життя) існує?

Навіть якщо я здамся вас нахабним і зухвалим, я все ж скажу ствердно так, відповідь є на те, що таке сенс життя. І відповідь я би перефразував, що сенс життя є, але цікавіше, коли я навіть, споглядаючи сенс життя, розумію далі, що на це мені допомагає відповідати Той, Хто є істиною.

Для мене конкретною відповіддю на запитання: що таке сенс життя і в чому він полягає для мене, скажу: усвідомити своє покликання, призначення, усвідомити, що ти залежиш від свого Творця, усвідомити, що ти є грішний і ти потребуєш допомоги ззовні, ця допомога щедро вже надана. І тут є колосальний момент метаморфози і зростання у тому, щоби відповідати на цей заклик аби відповідати на цей заклик Духа Святого і відгукнутися на ту величезну щедроту милості Божого благословення, яку Господь хоче вже вилити вже тут в ситуації, коли є гріх на землі і людина грішна, але з цієї ситуації є вихід. І тому сенс життя тут на цій землі особливо для мене це відгукнутися на заклик Ісуса Христа, на Його благодать. І це буде запорукою до повернення першопочаткового задуму і перебувати з Господом обличчям до обличчя.

Ви говорите, що людина повинна усвідомити свою гріховність,

повинна усвідомити важливість лідерства Духа Святого. Як це? Деякі люди вважають себе правильними, деякі взагалі нерелігійні, недуховні і не філософи.

Дякую за запитання. Скажу наступним чином. Якщо ми говоримо без контексту християнства, як світової релігії, або просто спілкуємось із людиною секулярною, то тут, скоріше за все, найкращим методом допомоги буде совість. Її забути не можна. Безумовно, можна її приглушувати, але це є найкращий важіль.

Але якщо ми говоримо із людиною, коли вона розуміє, що є Бог, є священний сакральний текст – Слово Боже, не просто Біблія як літературна пам'ятка, а Біблія, яка є Словом Божим, то тут ми доходимо до моменту, що коли людина з банального простого інтересу, читання цієї книги як просто книги, потім дійде до розуміння, що через Біблію – Слово Боже – для людини є можливість подивитися і для себе уявити картинку світу цілісну, так як її зображає Біблія.

І тут треба називати речі своїми іменами, тут є певні теми, певні категорії. Біблія зображає першопочатковий світ, який був без гріха. Але потім зображає світ у ситуації, коли увійшов гріх, зокрема через людину, через Адама. Безумовно, немає правдивої більш цілісної картини ніж та, яку пропонує Біблія. І тут Біблія дуже чітка і жорстка, тому що вона каже до мене: кожна людина грішна. Вона мені каже: Ярослав Ношин, ти грішний. Якщо ти думаєш, що усе йде не зле, що ти порядна людина, що у тебе є якісь незначні мінуси і у тебе, хлопче, усе "окей", усе буде "гуд", я помиляюсь. Я смішний, я обманюю себе. Біблія мені підказує, що я маю усвідомити свою потребу і залежність від Бога, від Ісуса Христа. І ось тут тоді починається момент, що я відповідаю собі на запитання "що таке сенс життя", "що таке моє призначення", "звідки я", "у чому моє покликання", "у чому кінцева мета мого життя".

І знову ж, це пов'язано із тим, що я християнин. Я не бачу відповіді на запитання, про які ви мене запитуєте за рамками, за кордоном біблійного метанаративу, без того, що я

усвідомлюю, що Бог реально бере участь у моєму житті. І про це я, безумовно, дізнаюсь зі сторінок біблійної історії, але я про це дізнаюсь і з власного життя, де маю безліч прикладів того, як Бог реально діє у тій історії, яка називається “Ношин Ярослав Іванович”. Мої близькі, моя сім’я, моє оточення.

Ви сказали, що немає більш важливого, ніж Біблія. Чи існує якась альтернатива Біблії чи це єдине джерело, який дає нам інформацію про сенс життя?

Безумовно, є багато цікавих джерел, цікавої корисної літератури, але Біблію я змушений виокремити і сказати, що Біблія є Книгою Книг. Тобто, якщо говорити, то Біблія – це номер один, а потім все решта.

Але звісно, що є багато цікавих авторів, які писали в іншому жанрі, ніж Біблія, хоч Біблія є вираженням великої кількості жанрів.

Є цікава корисна література. Але вона може бути з розряду “доповнення”, якоїсь додаткової літератури. А якщо ми говоримо про ті речі, які кардинально здатні змінювати життя людини, то, безумовно, Біблія – це “номер один”.

Що Ви думаєте про такий вислів: Формулювання питання “в чому сенс життя” абсолютно безглузда. Неможливо визначити повне і справжнє значення того чи іншого процесу до тих пір, поки він не завершений. Іншими словами, міркувати про питання сенсу буття можна, лише опинившись за межами тлінного існування?

Дуже хороша теза, дуже вдала цитата. Проблема в тому, що людина опиняється за межею реальної дійсності в потойбіччі, і філософи кажуть: “а що ж боятися смерті. Поки існую я, смерті не існує. А як вже існує смерть, мене не існує. Зі смертю я ніколи не стикаюся. Так що ж її боятися?” – це з одного боку, але з іншого боку, щоб потрапити за межі “бренного цього мира”, щоби мати можливість оцінити з іншого масштабу “а що ж таке було життя?” і “що таке сенс життя і куди ми з вами прибігли?” І ось тут проблема, бо для мене, як представника

християнства забарвленого в адвентистський рух – тому що я є членом Церкви адвентистів сьомого дня, свідомо я зробив цей вибір – можу сказати: “Дорогесенькі мої, не треба чекати, поки ми потрапимо кудись, деінде і звідти зможемо подивитися на те “а чи правильний був сенс життя, чи вірно ми його відшукали, чи у правильному напрямку ми рухалися”, тому що Бог, Який вічний і безгрішний, Який якнайкраще знає сенс життя, з Ним не обов’язково зустрінатися лише після смерті. Біблія навпаки закликає частіше зустрічатися з Ним за життя, бо саме це буде впливати на те, що буде після смерті. І тому є прорив “з того світу” – світу, що ми називаємо відповідно до цієї цитати, коли є “бранный мир” і інший, тут я говорю не в сенсі Платона, який розрізняє світ досконалих ідей і світ матеріальних речей, які недосконалі, я говорю все ж в контексті християнської традиції – тому є момент бачити сенс життя, призначення і покликання людини з перспективи Божого погляду, який відкриває сам Бог, який з’являється перед вами, якщо таке трапляється диво (безумовно таке може бути), або у Своему Слові, ну або ще у світі природи, у світі Свого творіння.

Сказати по-іншому можна словами Левінаса – французько-єврейського філософа, який пише свою фундаментальну працю “Тотальність і безкінечність”. Він говорить, що як би це не було дивно, але у людині закладена ідея безкінечності. І ця ідея напряду виводить людину в ситуацію інакше, ніж за межі уявлення про наш світ. І як би це не було дивно, ця ідея безкінечного – це є інший. Приклад іншого – це Бог.

У людині в умовах, коли тут є смерть, хвороби, коли економічні кризи, коли є величезні гуманітарні кризи, прикладом чого є Україна, є все ж можливість прокладати той місточок. По-простому, це можна називати як “духовна площина”. Але словами Левінаса, у нас закладена спрага Іншого. Спрага не одягу, їжі. Інший на думку Левінаса – це одночасно і Бог, хоча Левінас величезний мислитель, і він ніколи не перекреслює ставлення до іншого як до приходька, до вдови, сироти, тобто він говорить про соціальний устрій, і він обов’язково хоче помічати тих,

хто є біля нас і брати участь у їхньому житті.

Якби не було Святого Письма, як людина знала б куди їй рухатися?

Слава Богу, що у нас є Святе Писання.

Як почати шукати той самий індивідуальний сенс життя людини?

На жаль, я не маю рецепту у трьох кроках чи у трьох складових, який би вивів будь-кого, хто над цим замислюється на фінішну пряму.

Немає значення чи людина секулярно налаштована, чи вона є носієм теїстичного світогляду. У першу чергу, я рекомендую такій людині запитувати себе, друзів, Бога, навіть якщо вона Його не знає. І запитати дуже просто: “Боже, я не знаю, є Ти, нема Тебе. Друзі, мама, тато кажуть, Тебе нема і я скоріше за все підозрюю, що так і є”. Або інші друзі, тато, мама кажуть, що Бог є. Запитуйте. Немає різниці. В першу чергу – запитувати. “Якщо Ти є, дорогенький, відкривайся мені. Дай мені про Себе якусь вісточку”. Це перший момент – відверто запитувати. Піти у ліс, там про це покричати, собі у свідомості про це покричати, тобто запитати про це. А потім не побоятися, не відцуратися спробувати доторкнутися до Біблії, до Слова Божого. І якщо, немає звички, культури до цього – нічого. Потрібно дати собі установку – терпіння і трошки попрацювати над собою. І я певен, що людина буде знаходити відповіді. Не обов’язково такі, як я знаходжу. Але позитивна динаміка з’явиться, щоби відповідати на запитання: “що є сенс життя?”, “у чому сенс життя?”, “у кому сенс життя?”.

У чому сенс страждання?

Це дуже складне запитання, і я не можу однозначно відповісти. Але думаю, що сенс у стражданнях є. У кожного з нас є міра відчуття цього страждання, носіння важкої чи неважкої долі у житті. Але страждання дуже потрібно, тому що вони допомагають порівнювати у контрасті, порівнянні, зіставленні.

Хоча з іншого боку, вищезазначений мною, філософ Левінас розбирає величезну трагедію людську, яка позначена у історії 20 століття у вигляді Голокосту – знищення величезної кількості євреїв під час Другої світової війни, близько 6 мільйонів чи більше – він, переживши цю драму у своєму житті, піднімає питання марності страждання. У нього глибокий аналіз життя, сутності, що взагалі є людина, вже не про те, що є сенс для людини.

Тому питання складне, але я би відповідав, що коли ми дивимось на Великого Виконавця і Звершителя нашої віри, Ісуса Христа, ми бачимо у Його особі величезний приклад самопожертви, страждання. І слава Богу, що Він пішов на цей крок. Це перевертає і змінює життя багатьох особистостей. І це є позитивний приклад страждання. Хоч, безумовно, у нашому світі, позначеному гріхом, ми дуже часто можемо бачити, що страждання є марне і непотрібне. Страждання, яке ніхто не бачить і не чує. Часто буває так. Але часто буває і в позитивному руслі, про яке я сказав раніше.

Чи може людина досягти своєї межі, свого максимуму, стати досконалим?

Питання складне. І якщо ми бавимось у перфекціонізм, який хоче втекти за межі християнської традиції, то це шлях у нікуди. Це буде тоді самобичування, це буде постійний докір сумління. Тому що, людині тяжко ставати на шлях самовдосконалення, і бачити кінцеву мету “заради чого”.

Але, якщо ми говоримо у контексті християнської традиції, питання досконалості потрібне, і воно вагоме. На мій погляд, Біблія зображає три етапи. Третій з них – питання освячення і питання постання на шлях вдосконалення. Мовою біблійною можна сказати, що поки земля не побачила, що таке Другий прихід Христа і не перезапущена, не перестворена, досконалості людина не досягне за цих умов. Але досягне завдяки Богові, завдяки Ісусу Христу, якщо вона пристане на ту пропозицію, яку пропонує Бог-Отець у особі Ісуса Христа, щоб людина

примирилася із Отцем через віру в Ісуса Христа, через віру в Його жертву. Це тим самим повертає нас до вашого першого питання: а в чому сенс життя, чи є він.

Я вам відповідав, що сенс життя у тому, щоб спілкуватися із Богом обличчям до обличчя. Це може бути завдяки моїй потребі, моєму усвідомленню у своїй немочі, недосконалості і гріховності, величезному бажанню стати на шлях вдосконалення, але не самовдосконалення. А вдосконалення, це приймаючи вірою жертву Ісуса Христа, і через Духа Святого, через благодать Божу, стаючи на момент вдосконалення, але яке можливе лише у тій найвищій мірі – в Ісусі Христі.

В Ісусі Христі – Ви маєте на увазі тут, на Землі?

Початок вже стартує тут на землі. Тому що, у Євангелії ми читаємо, що Царство Боже всередині вас. Але ми очікуємо Царства Божого, яке прийде з Ісусом Христом вдруге.

Тому це і вже тут старт, початок, і ще не повне, тому що потрібно дочекатися певних важливих моментів. Тому і так, і ні. Досконалість можлива, але за певних умов. Але ні в якому разі не самодосконалість.

Прагнення людини стати досконалим – це хороше прагнення чи ні? Потрібно розвиватися чи стояти на місці?

Це бажання може зіграти і злий жарт. Якщо ви дійсно станете на позицію самовдосконалення, і дуже швидко відчуєте, що це не завжди вдається, і тоді вихід який: або себе занепасти і до себе ставити постійно претензію, впасти у депресію і накласти на себе руки, то тоді це злий жарт. Але коли людина розуміє, що є моменти, коли щось вдається і момент позитивної динаміки, позитивних зрушень, і врешті-решт пізнає істину і пізнає, Хто є найдосконалиша істота і спрацьовує вірне адекватне прагнення до зросту, до вдосконалення, то я думаю, що це та риса і відчуття, яке закладене в людині Богом, її Творцем.

Запитання – Михайло Поп